

חולין יד

משה שווערד

השוחט בשבת...שחיטתו כשרה

א/ והא הוי מומר לחלל שבתות: תוס' והרמב"ם

1. תוספות רא"ש על חולין דף יד/א

השוחט בשבת וביום הכיפורים וכו'. בין בשוגג בין במזיד איירי כדמוכח בגמ', וא"ת במזיד היאך שחיטתו כשרה והא משומד לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כדאמר בפרקין לעיל, וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצניעא, ועוד י"ל דבפעם ראשונה לא חשיב משומד ולקמן נדקדק בע"ה:

2. ראש יוסף

שכנסו: בא"ד וי"ל דהתם בפרהסיא והכא לנעמא ועוד י"ל בפ"א לא תמיד מומר עכ"ל הנה יש לפרש כנ"י פנים א' שכתי' ראשון כחבו דיש חילוק בין פרהסיא לנעמא כמבואר בזרייתא לפיל ומחלל שכנסו בפרהסיא ונעמא אף בהרבה פעמים לא הוה מומר ונעמא הוא דרין כן בפרהסיא אף בפ"א הוה מומר ויהיה שב מלס מומר דתניא במרייתא לפיל חזן מן המומר לנכר היין ולחלל שכנסו האי מומר ק"י ט"ז דס"א אן חילוק בין לנעמא לפרהסיא אלא דבכרבי' פעמים

נס בפ"א דלא כמ"ס הכ"מ י"ט. (ועוד יש לפרש בדברי תוס' שכתי' ראשון כחבו דהכא לנעמא והתם בפרהסיא היינו בפ"א ומיניה דבהרבה פעמים אף בנעמא חשיב מומר ונכתי' הכי' כחבו דפ"א אף בפרהסיא לא חשיב מומר וכתיב כמה פעמים ובפרהסיא ולפי"ז ג"כ תי' שני מיקל לנבי ט"ז ראשון/אכל ראייתו כי"ד ס"י ב' כדריש ס"ק י"ט משמע

3. רמב"ם פירוש המשניות - מסכת חולין פרק א משנה א

אמר השוחט בשבת אם היה שוגג, ולפיכך שחיטתו כשרה, ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד בשבת כשרה הואיל ואינו מחלל שבת ואין שחיטתו פסולה אלא אחר גמר שחיטה ואם שחט אח"כ שחיטה שנייה הוא שיהיה אסור. דע שמשיתחיל לעשות חבורה בצואר הבהמה הוא מחלל שבת קודם שישחוט שום דבר מן הושט והגרגרת; ואם תרצה לבאר יותר מזה תאמר בשעה שישחוט קצת הסימנים קודם שיגמור השחיטה הוא מחלל שבת ובשעה שיגמור השחיטה הוא פסול. ...

4. ספר חתם סופר על מסכת חולין דף יד/א

אעפ"י שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה. הרמב"ם בפ"א המשנה כ' דמתני' בשוגג דאי במזיד ה"ל מומר מחתיכת חצי סימנים ובגמר שחיטה נפסלה. והקשו עליו הא בעי לאוקמי במזיד וכק' תוס' וי"ל הנה בחי' ר"ן ביאר דמשו"ה לא חילל שבת בתחלת שחיטה משום דה"ל מקלקל. ביאור דבריו לא דהוא מקלקל באמת דהרי גומר שחיטתו והולך. אלא הכי קאמר אי הוה פוסק באמצע שחיטתו ולא גמר הרי הוי מקלקל וא"כ אינו מומר דכל רגע נוכל לומר השתא יפסוק ולא יחלל שבת ואינו מומר עד שביצע מעשיו הרעים וגמר שחיטתו ואז המראתו ושחיטתו בא כא' ומותרת אותה שחיטה כי הר"ן ס"ל הכי דלא כמשמע מתוס' דגם שחיטה שאח"ז מותרת עד שיחלל ב' פעמים הר"ן לא ס"ל כן אלא כנ"ל. מ"מ כ' הר"ן דה"ל מקלקל, וצ"ל דרמב"ם ס"ל נהי דהוה מקלקל מ"מ איסורא הוי וה"ל מחלל שבת באיסור דרבנן בפרהסיא ושמענא ליה לר' יהודה במס' הוריות י"א לובש כלאים דרבנן נעשה מומר באיסור דרבנן וה"נ הרי מתני' כר' יהודה וא"כ א"א במזיד אלא בשוגג והשתא כדהוה בעי לאוקמי כר"מ ובמזיד לק"מ דר"מ ס"ל כ"ת דהוריות הנ"ל דאינו נעשה מומר באיסור דרבנן וא"כ ה"ל מקלקל עד גמר שחיטה, וק"ל. וא"ש נמי בב"ק ע"א דלר"מ בטובה ע"י אחר בשבת דלר"מ ה"ל מקלקל ופטור ושחיטתו מותרת:

5. שו"ע יורה דעה - סימן יא

(ב) השוחט בשבת וביו"כ, אע"פ שאילו היה מזיד בשבת מתחייב בנפשו ולוקה ביה"כ, שחיטתו כשרה:

6. שפתי כהן על יורה דעה - סימן יא

(ג) השוחט בשבת כו'. אפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו כשרה לפי מש"ל סימן ב' ס"ק י"ז דלא נעשה ישראל עובד כוכבים באותה שחיטה אלא משחיטה ראשונה ואילך מיהו בין שוגג בין מזיד דינו כמו שנתבאר בא"ח ר"ס ש"י"ח וכ"פ הב"ח וכן הוא בשלטי גבורים ע"ש ריא"ז דלא כהעט"ז:

[ב] והא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני

7. ספר שער המלך - הלכות גירושין - פרק ג הלכה יט

אמנם הדבר הקשה אלי הוא, דכפי דעתו תקשי לרבא ממתניתין דשחיטת חולין [חולין י"ד ע"א], דקתני מתני' השוחט בשבת אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה, ובעי לאוקומי בגמ' [ט"ו ע"א] במזיד ור"מ היא, **ואמאי, נימא כל מילתא דאמר**

רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, ואין כאן שחיטה והשחיטה פסולה. אחר זמן רב ראיתי למוהרש"ם חלק יו"ד סימן קט"ו שהקשה כן וז"ל, עוד

ק"ל דתנן במסכת חולין השוחט וכו', וכתב הר"ן [א' ע"ב] דוקא בשוגג, או אפילו במזיד ובצינעא וכו', והתוס' כתבו דאפילו בפרהסיא שחיטתו כשירה, שאינו נעשה משומד אלא משחיטה ראשונה ואילך וכו', עד ה"ג אני אומר כיון דאמר רחמנא לא תשחוט בשבת, אם כן לימא דלא מהני השחיטה כלל, והוי נבילה, דשחיטה אין כאן, עכ"ל, יע"ש. ותו קשה לדעת מוהר"ש יפה, דתקשי ליה מה שהקשה הרב שלטי הגבורים סוף פרק משילין [כ' ע"ב מדפי הרי"ף] וז"ל, מיהו קשה דברי רבא, שכתב כאן פרק מרובה, וכן משמע מדבריו בפרק שואל, דאע"ג דמדאורייתא איסור מקח וממכר באותו מעשה שעשה בשבת, אפילו הכי מהני וכו', ואילו במסכת תמורה ס"ל לרבא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, עכ"ל, יע"ש, וכיון שכן קשה

דהיאך הכריע מוהר"ש יפה דפסק רבינו כאב"י, הא בלא"ה קשה כל הני וכדכתבינא: אשר על כן נראה לי לחלק ולומר כדי ליישב כל מה שהקשינו, ומינה

דהכרע מוהר"ש יפה לא קיימא באפיון, והוא זה, דעד כאן לא קאמר רבא דלא מהני אלא היכא דהמעשה עצמו הוא האיסור, כגון

לאו דגזילה, דהוה מקשינן מינה לרבא [ו' ע"א], וכן תמורה דמקשינן מינה לרבא [ה' ע"ב], דהתמורה עצמה היא האיסור, **מה**

שאין כן הכא, דהמעשה עצמו, דהיינו כתיבת הגט או שחיטת הבהמה או מכירה וכל הני, דהמעשה עצמו אינו אסור,

וינמא הוא דקא גרים, אז כ"ע מודו דמהני. ומעתה נתיישב הכל, ואין הכרע דרבינו פוסק כאב"י כמ"ש מוהר"ש יפה. אחר זמן ראיתי להרב בני חיי יו"ד סימן של"ד דף

ע' ע"ב שחילק כמ"ש, יע"ש:

עוד ראיתי להרב בעל ש"ך חלק חו"מ סימן ר"ח [ס"ק ב'] שרצה ליישב לקושית הרב בעל שלטי הגבורים, דעד כאן לא אמרינן

דלא מהני אלא בגזילה ודכוותיה, דאי אפשר לעשות המעשה אלא בהעברת הלאו, משא"כ הכא גבי שבת, דהא אפשר לעשות

בהיתר, דהיינו שימכרנו בחול, משום הכי אמרינן דמהני, ומעתה נתיישב מה שהקשה מוהרש"ם ז"ל, ואין מקום להכרע מוהר"ש יפה:

עוד ראיתי להרב מוהרי"ט"ץ סימן ט"ז [ד"ה ונראה לתרץ] שתירץ לקושית הרב בעל שלטי הגבורים, ומינה נתיישב כל מה

שהקשינו, וז"ל, ונ"ל לתרץ דהיכא דעבד איסורא, כגון מוכר בשבת או קונה ב"ט, אי חשבינן ליה איסורא ליכא מאן דפליג

דמעשיו קיימין, כמ"ש הירושלמי [תוספתא פ"ד ה"ג] והביאו הרי"ף פרק משילין [כ' ע"ב], וטעמא **משום דאפילו נימא דלא**

מהני לא פלטינן ליה מאיסורא, ואיסורא כדקאי קאי, ולא פקע מיניה, ומשום הכי אמרינן דמהני ומעשיו קיימין, אבל מאי

דסבר רבא דלא מהני הוי כשהדבר הוא שעשה מיתקן במה דאמרינן ליה דלא מהני, עכ"ל, וכן תירץ מוהרי"ט"ץ ח"א

סימן ס"ט, יע"ש....

• שו"ת רע"א - קמא - סימן קכט

אבל אף דרבותינו בעלי התוס' ז"ל לא שמיע ולא סבירא להו להאי כללא, מ"מ לדעתי הענייה אין להזניחו ואפשר להעמידו בכונת רבינו יצחק אלפסי ז"ל, והוא מ"ש הרי"ף פ' משילין, דאי עבר ואקני בשבת דמהני, והביא ראייה מירושלמי דוכולן מה שעשה עשוי, ואמאי לא הוכיח דינו ממתני' מפורשת ב"ק דחולין דהשוחט בשבת שחיטתו כשירה,

אע"כ דנראה ליה דבשוחט דהאיסור משום נטילת נשמה, וגם לכשתאמר דלא מהני והוי כנוחר, מ"מ עבר

העבירה דהרי נטל הנשמה, ותיקן להוציא מידי אבר מן החי, ולא תוכל לומר בזה דלא מהני התיקון וישאר

אבר מן החי, דהרי מתה לפניך, מש"ה ל"ש ביה כלל אי עביד לא מהני:

• שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יורה דעה סימן ט

אבל באמת אינו כן דבשלמא שוחט בשבת וביוה"כ לא אזהר רחמנא בפירושו לא תשחט בשבת רחמנא אזהר לא

תעשה מלאכה וממילא שחיטה בכלל שאר מלאכות בזה אמרינן כיון שהשחיטה יכולה להיות בהיתר אלא

שאינה עבדה באיסור ששחטה בשבת גם לרבא אי עביד מהני

[ג] והא מקלקל הוא

8. תוספות מסכת חולין דף ח עמוד א

מותר לשחוט בה מקלקל הוא - אע"ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים (דף עג.) מחייב לענין שבת גבי שוחט בשבת בחוץ לעבודת

כוכבים משום תיקון כל דהו דתקן להוציא מידי אבר מן החי **שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תקון פורתא**

חשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכיון אע"פ שקלקולו יתר על תקונו אבל לענין נהנה מעבודת כוכבים לא חשיב הנאה כיון

שקלקולו יתר על תקונו.

9. תוספות מסכת שבת דף קו עמוד א

חוץ מחובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא כו' - פי' רבינו שמואל דר' אבהו סבר כו' דאמר מקלקל בחבורה חייב ור' יוחנן סבר לר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה ובהבערה פטור וצריך לכלבו ולאפרו לא חשיב מקלקל וחייב אפי' לר' יהודה וכן משמע בסמוך מתוך פי' רש"י וקשה דא"כ אמאי א"ל פוק תני לברא דאטו משום דס"ל כו' יהודה מאן דתנא כו"ש משתקינן ליה דכה"ג פריך בפ"ק דחולין (טו.) ע"כ נראה דר' אבהו ור' יוחנן אליבא דר"ש פליגי דר' אבהו סבר דחובל ומבעיר אע"פ שאינו צריך לכלבו ולאפרו חייב לר' שמעון דגמר ממילה והבערת בת כהן ור' יוחנן סבר דר"ש נמי לא מחייב א"כ איכא קצת תיקון כגון דצריך לכלבו ולאפרו דמילה והבערה איכא קצת תיקון שהוא צורך מצוה אבל לר' יהודה אפי' צריך לאפרו ולכלבו פטור דאין זה תיקון

חשוב דאין דרך לחובל בחבירו כדי ליתן לכלבו או לשרוף גדיש בשביל האפר **אע"ג דכל שוחט מקלקל הוא כדאמר' בפ"ק דחולין (דף ח.) סכין של ע"ז**

מותר לשחוט בה מודה ר' יהודה לענין שבת דחייב דדוקא לענין ע"ז חשוב מקלקל דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החתרם

ולא חשיב ליה נהנה כיון דקלקולו יתר על תקונו ור"ת מפרש דהא דחשיב לר' יהודה מקלקל בצריך לכלבו ואפרו לפי שאין התיקון בא באותו שעה אלא לאחר מכן

דלאחר שנעשית חבורה בא הדם ולאחר שכלתה ההבערה בא האפר אבל בשוחט בשעת הקלקול בא לו התיקון שמוציאה מידי אבר מן החי וקורע למירמא אימתא איינשי דביתיה חשוב ליה

לר"י נמי תיקון לפי שבשעת הקלקול בא לו התיקון וכן בהריגת המזיקין (לקמן קכא:) חייב לר' יהודה דבא התיקון בשעת הקלקול ולר"ש פטור משום דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה וקורע

ע"מ לתפור ומוחק ע"מ לכתוב דמחייב לכ"ע אע"ג שבשעת הקלקול אינו בא התיקון היינו משום שהקלקול גורם תיקון יותר טוב לבסוף ותיקון גמור הוא שהרי אינו יכול לעשות התיקון אלא

ע"י הקלקול.

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יורה דעה סימן ט

בדין כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שחיטתו בחיבורי צל"ח בפסחים ע"ג ע"א שגם בשחיטה אמרינן כן וממילא שחיטתו היא כנחירה ומטמא טומאת נבילות זולת היכא דגלי רחמנא. אמרתי לברר חלקי הבונה וחלקי הסותר בדבר זה. והנה במסכת חולין י"ד ע"א משנה השוחט בשבת וביה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה והרי רחמנא אמר לא תעביד ולמה שחיטתו כשירה ואף שמוקמינן לה בשוגג שם בדף ט"ו ע"א הרי מקשה שם ונוקי במזיד וע"ש דף י"ד ע"א בתוספות ד"ה השוחט וכאן לא שייך לשנויי כדמשני בדף קט"ו ע"א דפריך מעשה שבת ליתסר ומשני א"ק קדש היא היא קודש ואין מעשה קדש דשם קאי אקושיית דליתסר מלא תאכל כל תועבה והרי מעשה שבת תיעבתי לך וא"כ הקושיא ששבת יגרום האיסור ושפיר משני היא קדש כו' ונ"מ שהמבשל בשבת או שאר מלאכות שבאכילה. אבל שחיטה אין אנו רוצים שהמעשה יאסרנו אלא שהמעשה לא יתירנו ולא יהיה השחיטה נחשבת שחיטה וכמתה מאליה דמי לא שייך לשנויי היא קדש דמה בכך שאין השבת אוסרה מ"מ אינו מתירה וכאילו לא נשחטה וא"כ הקושיא במקומה עומדת איך שוחט במזיד בשבת שחיטתו כשירה. ועוד נלע"ד דאפילו למסקנא דמוקי לה בשוגג ג"כ קשה למה שחיטתו כשירה דנלע"ד דמה דאמר רבא בתמורה דף ד' ע"ב כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני היינו אפילו אי עביד בשוגג לא מהני. וסמוכים שלי הוא דאל"כ אלא דוקא במזיד לא מהני אבל בשוגג מודה רבא דמהני א"כ למה הוצרך שם בתמורה וי"ו ו' ע"א לתרץ לרבא דעזוב תעזוב איצטריך ליש לך עזיבה אחרת כו' הא בלא"ה ניחא דאצטריך עזוב תעזוב ששכח להפריש פאה מן הקמה ושגג וקצר כל שדהו בלי שיעור פאה וכן שם ה' ע"ב דקאמר גבי בכור ולרבא האי הם למה לי כו'. קשה הרי גם לרבא איצטריך הם לשגג ופדה בו את הבכור, וכן שם לפני זה גבי חרמים. א"ו שאין חילוק בין שוגג למזיד וממילא קמה גם נצבה הקושיא למה השוחט בשבת ויה"כ שחיטתו כשירה:

וזה רבות בשנים כתבתי בגליון האשלי רברבי שלי בסימן י"א וזה לשוני ואף דקיי"ל כרבא דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שאני הכא שהשחיטה היתה יכולה להיות בהיתר אם שחטה בחול ודוקא במעשה שאי אפשר ליעשות כי אם באיסור בזה אמר רבא דלא מהני ועיין בש"ך ח"מ סימן ר"ח ס"ק ב' עכ"ל בגליון. ולפ"ז יש לנו לומר דלכך שחוטי חוץ וכן חש"ב = חולין שנשחטו בעזרה = אינם מטמאים טומאת נבילה לפי שהשחיטה היתה יכולה להיות בהיתר דהיינו שחוטי חוץ אם היה שוחט בפנים וכן חש"ב אם היה שוחט חוץ לעזרה כן היה מקום לומר לפום ריהטא. **אבל באמת אינו כן דבשלמא שוחט בשבת וביוה"כ לא אזהר רחמנא בפירוש לא תשחט בשבת רחמנא אזהר לא תעשה מלאכה וממילא שחיטה בכלל שאר מלאכות בזה אמרינן כיון שהשחיטה יכולה להיות בהיתר אלא שאיהו עבדה באיסור ששחטה בשבת גם לרבא אי עביד מהני** אבל מה שאזהר רחמנא בפירוש על דבר זה אפי' דבר שאפשר לעשות בהיתר רחמנא אזהר שלא יעביד באיסור כמו שחוטי חוץ דרחמנא ענש בפירוש השוחט בחוץ ולא ענש אלא א"כ הזהיר וכן חש"ב דרחמנא אמר בריחוק מקום אתה זוכה ואי אתה זוכה בקירוב מקום דפירש רחמנא דבר זה בפירוש בזה לרבא לא מהני. ומנא אמינא לה מדברי התוס' שם בתמורה ד' ע"ב ד"ה רבא אמר כו' קשה וא"כ שוחט פסח על החמץ לפסול וי"ל דבירושלמי יש קרא להכשיר ע"ש בתוס'. והרי הפסח היתה השחיטה יכולה להיות בהכשר שלא על החמץ אלא שאיהו עביד באיסור והרי בזה מודה רבא דמהני כמו בשוחט בשבת ויה"כ וא"כ מה הקשו התוספות אלא ודאי כיון דרחמנא אזהר בהדיא דלא ישחט על החמץ אמרינן אי עביד לא מהני. ודע דפשוטן של דברי התוספות שם בתמורה משמעותן דלרבא הקשו אבל הבה"ז כתב שם אאביי הקשו דלרבא הא לא מהני ס"ל עכ"ל הבה"ז ודבריו לכאורה תמוהין דאדרבה כיון דלא מהני פשיטא דפסול. וכבר הרגיש בזה בספר צאן קדשים: